

Observatoriul este de două ori în săptămână, miercuri și sâmbătă.

Prețurile

pentru Sibiu pe 1 an întreg 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai mult pe an; — trimis cu poșta în laștrul monarhiei pe 1 an întreg 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinătate pe 1 an 10 fl. s'au 22 franci, pe 6 luni 5 fl. s'au 11 franci; — numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIUL

Diariu politic, national-economic și literar.

Orice inserate, se plătesc pe sorie s'au linia, cu litere merunte garmondu, la prim'ă publicare câte 7 cr., la adou'a și a trei'ă câte 6 cr. v. a. și preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu. Prenumeratiunile se potu face în modulu celu mai us'oru prin assemnatiunile postel statului, adrese de a dreptulu la Redactiunea Diariulu Observatoriulu în Sibiu.

Nr. 40.

Sibiu, 19/31 Maiu 1879.

Anulu II.

Cuventarea

Ilustratiei Sale episcopului Dr. Victoru Mihalyi de Apsia tinuta in casa Magnatiloru la 13 Maiu 1879 cu ocaziunea desbaterei proiectulu pentru introducerea limbii magiare ca studiu obligatu in tote scolele poporale.

Déca cu ocaziunea presenta indresnescu a-mi redică cuventulu, și cu umilita reverintia a vorbi la obiectulu de sub întrebare: o facu acésta din motivulu, pentru-ca în Ungari'a caus'a invetiamentulu elementaru alu poporulu, în mare parte se misca inca totu în sfer'a de activitate a auctoritatiloru bisericesci. Éra proiectulu de lege admisu la pertractare, fiindu destinat numai pentru una parte a cetatieniloru din patri'a, deosebitu atinge mai de aprópe interesele de viétia și venitoriulu Diecesei romanesci gr.-catholice a Lugosiului, concredite grigei mele.

Se-mi fia deci iertatu și mie, care nu numai cá archipastoriulu acelei diecese am aci dreptulu de sessiune și de votu, dar' totuodata sunt și partasiu responsabilitatii ce apésa câte unulu pre membrii acestei inalte case legislative pentru decisiunile aceleia, se-mi fia dicu iertatu și mie a luá mai de aprópe în consideratiune proiectulu de lege de sub pertractare din nescari puncte de vedere curgátore din insasi natur'a lucrului, cari pâna acuma în mare parte nu fura atinse, și prin acésta a-mi motivá dupa potintia votulu. (Se audimu!)

Nu va fi scapatu din atentiunea inaltei case cestiunea cea momentósa a secolulu nostru, carea pre campulu pedagogiei tine în ocupatiune mintea celoru mai eminenti barbati de specialitate, intielegu: teori'a despre deobligamentulu universalu, despre manipularea și despre mesur'a estinderei a invetiamentulu elementaru alu poporulu, carea teori'a în luptele neincetate ale societatii crestinesci cu contrarii ei de tóte adumbramintele, formédia una linea principale de conflictu, unde chiaru și în dilele nóstre ambe partile se nevoiescu cu o venjosime perseveranta a ascurá causei loru invingerea și ocuparea, și acésta este pressiunea acea a relatiuniloru sub carea și o parte și alta staruiesce a salvá ce se póte.

Legislatiunea Ungariei Ilustrii Domni Magnati! în art. XXXVIII din anulu 1868 ce e dreptu, în privinti'a acésta a luatú positiune, candu a edisu obligamentulu universalu alu invetiamentulu elementaru alu poporulu; inse legislatiunea acésta în spiritulu crestinescu alu trecutulu ei, și în consecintia cu sine insasi a ajutatú la valóre și acea coprindere, cá invetiamentulu elementaru alu poporulu în prim'a linea se tine de sfer'a de dreptu a poterei parintesti și numai defectele acesteia sunt chiamate în linea a dou'a a le suplini la dorinti'a parintiloru comun'a ori confessiunea prin intrevenirea loru; éra amesteculu poterei de statu în caus'a acésta, pre langa deprinderea dreptulu de suprem'a inspectiune, numai într'a trei'ă linea se póte pretinde, și érași numai spre ajutorarea parintiloru.

Dreptu acea, legea atinsa a lasatu în liber'a detiermurire a parintiloru a mediuloci instructiunea elementara a prunciloru sei a casa, în scóle private ori publice, în scóle poporali de reuniuni ori confessionale, în comunali ori de statu, în institute poporali elementare ori superióre. Si cu dreptu! De órece inalta legislatiune si-a recunoscutu de problema principala respectarea cuvenita a unuia dintre cele mai sante drepturi omenesci, a dreptulu de parinte. A preceptulu, cá dreptulu acesta ar fi fostu atinsu în modulu celu mai simtitu, decumvá prin instructiunea elementara de acésta ori de acea natura impusa parintiloru, acestia întru desvoltarea intelectuala a prunciloru sei ar' fi inpedecati a infatiosia și óresicum a reproduce spiritulu și inteliginti'a loru propria, și spre glorificarea Creatórelui a continuá intrensiu bunele ususiri spirituale, cu natur'a credite și de cátra parinti.

Asia e! întru intieptiunea legislatiunei Ungariei s'a infrantu reversarea, carea se nevoiesce

a de josi demnitatea parintésca prin aceea, cá îi considera cá pre nascétorii numai a unei fiintie organice, éra nu a unei fiintie omenesci perfectibile, provédute cu facultatile mintiei și a vointiei libere. Acésta legislatiune nu a concesu aceea, cá în secolulu acesta luminatu între popóra crestine, cari se bucura de drepturi și de libertate se se netediésca calea la inpamentenirea educatiunei spartane, celei restringátorie și deslegátorie a tóta legatur'a de familia.

Principiele cele mai elementare ale pedagogiei semnalédia fapt'a: cum-ca baiatulu întru inceputu cugeta esentialminte asia, cá instrumentulu inteligentiei parintiloru; — elu nu e capace a cugetá fara de idei metafisice și morale, e incapace de a avé idei de aceste fara limba, éra a grai numai asia incepe, déca în cerculu familiei parintii, și osebitu mam'a s'a staruiesce a desvoltá în densulu facultatea intelectuala; — deci grigea și ostenél'a parintésca pune temeiu educatiunei și instructiunei baiatulu. — Preste temeiuu acesta a zidi mai de parte, vá se dica a desteptá prin exercitii verbali și intelectuali facultatile cele fragede ale baiatulu, și a'lu introduce pre acelu în castigarea de cunoscintie necesarie și folosítore, spre acestea este chiamatu invetiamentulu elementaru alu poporulu.

Spre a ascurá rezultatulu în acésta privintia §. 58 alu art. XXXVIII din 1868 sustienú și dupa dreptu pastra nevetematu principiulu celu singuru conducétorii la scopu, cá adeca în scól'a poporale elementara fiacare scolaru se primésca instructiune în limb'a s'a materna; pentru-ca legislatiunea ungarésca cu intieptiune a preceptulu, cá prunculu numai în limb'a s'a materna se póte ajutá prin exercitii verbali și intelectuali spre cugetare, și spre adaogerea cunoscintieloru sale.

La din contra, déca prunculu în scól'a elementara instructiunea o asculta într'o limba lui necunoscuta, în locu se fia în stare a inaintá, se aflá respinsu la acelu momentu alu desvoltarei sale, candu mai antaiu incepuse a pronuncia cuvinte.

Acésta intielépta dispositiune a legii în asemenea modu corespondiatória postulatelor dreptulu naturalu și alu pedagogiei, unele organe prea zelante au socotitu a-o poté delaturá, cari, cá se me restringu numai la teritoriulu diecesei Lugosiului, causei invetiamentulu poporalu elementaru prin aceea au crediutu a-i ajutá, cá în comune curatu romanesci, ori în comune de acele mestecate, unde partea precumpanitóre a locuitoriloru o formédia romanii, au aplicatu docenti de aceia, cari insii necunoscéndu limb'a romana, cu atátu mai pucinu sunt în stare în acésta limba a invetiá pre altu.

Organele respective pre ce cale sunt în stare a legitimá una atare delaturare a legii, acésta a-o cercá mai de aprópe, nu-mi este voi'a; — presentarea acestui proiectu de lege și admiterea lui la pertractare póte servi spre liniscirea acelor organe; pentruca densii, ce e dreptu, pre cont'a legii sanctionate, inse numai anticipandu au esecutatu în tóta estinderea s'a aceea ce proiectulu de lege treptatu doresce se-o ajunga pre calea s'a, dispunédu cá în scól'a poporale de es. scolarulu romanu nu numai în limb'a s'a materna se primésca instructiune.

Cu de adinsulu dicu acésta, de órece proiectulu de lege nici cu unu cuventu nu atinge, cá în ce limba are se fia compusu manualulu din care pruncii scolaru voru se invetie limb'a magiara? Adeveratu cá nici aceea nu se dice, cá din manualu compusu în limb'a magiara; dara e de comunu cunoscutu, cá dupa postulatele de adi ale metodice în scólele poporale elementare nu este iertatu a dá scolarulu în mana gramatica sistematica nici chiaru atunci, candu-i se propune în limb'a lui materna, ci si regulele limbii materne are se-le invetie scolarulu prin exercitii verbale și intielesuale, prin cetitu și scrisu, prin memorisare, și sub astfelu de deprinderi are docentele se esplice scolariloru una séu alta regula principala a gramaticei. — De unde apriatu se vede, cá acestu proiectu legea XXXVIII din 1868 dupa sustare de 10 ani o modifica în una din cele mai esentiale dispositiuni, anume cu

privire la limb'a de propunere, carea e mediuloci-tória principala a ori carei instructiuni, și mai numai singurulu vehiculu alu invetiamentulu poporalu.

Dupa parerea mea, Ilustrii Domni Magnati! nu tóta inchipuirea de negrigire, nici tóta aparinti'a de inaintare séu de coregere este caus'a suficianta spre a schimbá legile, — pentru ca intieptiesce e cu placere a sci, cá legea din usulu vietiei practice isi inprumuta parte mare a poterei sale, dovédirea ponderósa cá corespunde scopulu, și influinti'a cea mare preste dispositiunile ce si-le face fiaste cine în interesulu séu. — Éra legea adusa în loculu aceleia la inceputu chiaru și pentru noutatea ei are se contedie la mai pucina reverintia, din lips'a de experimentu și în privinti'a utilitatii este mai indoioasa, și probabilminte vá fi daunósa mai multora din societate, întru-cátu va nimici asteptarile loru indreptatite, pre securitatea caroru asteptari se intemeiédia în mare parte bunastarea sociala.

Deci schimbarea legiloru cam de comunu e o întreprindere periculósa, macaru cá aorea este necesaria; pentru aceea necesitatea modificarei acelor'a, supunédu dreptatea loru de ambe partile, totudéuna aterna dela comparatiunea ce se face de o parte între folósele sperate ale legii noue, de alta parte între nesecuritatea acelor folóse, și scadiementulu de reverintia și de certitudine care neaparatu urmédia din abrogarea legii precedente.

Spre scopulu acestei comparatiuni se-mi fia concesu înainte de tóte a observá, cá nu tóte dispositiunile acestui proiectu de lege se potu concilia cu postulatele echitatii, candu de es. în §. 3 docentulu esitu din Preparandia ori aplicatu în statiune dela anulu 1872 încóce i-impune o sarcina grea, cum este a propune în scól'a elementara o limba invetiaceiloru necunoscuta; fara cá inalt'a legislatiune mai înainte se se ingrigésca, séu cá dupa starea finantiala a tierii și cea materiala a poporulu preste totu, se fia în stare a se ingrigi, cá docentii aceia celu pucinu se fia dotati de suferitu, și astfelu se se faca partasi, ori carei remuneratiuni corespundiétore pentru ostenél'a ce voru avea de a-si adaoge în gradu notabilu.

A fara de aceea pucinu echitabila e dispositiunea coprinsa în §. 4 alu acestui proiectu de lege, candu pentru scólele elementare poporale a unei parti notabile din tíera, precie cu unu greu obiectu de propunere mai multu, decátu câte au fostu obligátore pâna aci în acele scóle poporale, și câte voru fi și pre venitoriu obligátore în scólele poporale ale celeilalte parti din tíera; și prin acésta pâna candu una parte a cetatieniloru și în venitoriu în limb'a s'a materna se va inpartasi de intrég'a estensiune a beneficiulu invetiamentulu poporalu elementaru; pâna atunci cealalta parte a cetatieniloru patriei de beneficiile invetiamentulu elementaru neinpedecatu se va potea inpartasi numai în acea mesura, care a prin numerulu óreloru din instructiunea ce se vá esmite pentru esecutarea legii se va reservá pentru instructiunea în limb'a materna; — éra castigarea manualeloru de invetiamentu va costá spese indouite.

Din aceste motive dupa umilit'a mea parere, acestu proiectu de lege se vede a fi aptu spre aceea, cá se instreinedie pre cei de tréba studentu romanu dela pasirea la carier'a de docenti ai scóleloru poporale, — dar' deodata se sparie și pre parinti dela tramitarea la scóla a prunciloru obligati la frecventare prin aceea, cá pre baietii loru fragedi, cari și de altmintrelea cu anevoia se potu indulci la scóla, ingreunandu-i în modu notabilu, pre simtite amortieste cursulu instructiunei, și risca succésulu invetiamentulu în limb'a materna.

Prin ce cu anevoia se va poté incungiuirá, cá în urn'a esecutarei acestei legi, numerulu prunciloru frecventatori de scóla, procentulu loru și altcum cu multa truda eluptatu, în scurtu tempu se nu scada pre alocurea în modu notabilu.

Mai incolo nu se póte trece cu vederea Ilustrii Domni Magnati! natur'a obiectulu de invetiamentu, care în intielesulu acestui proiectu de lege va se

se impuna scóloru poporale, care obiectu nu se restringe între marginele unei anumite detiermurite cunoscintia de specialitate, ci e una limba viua, limb'a legalminte oficiala a puterii de statu, carea dupa modest'a mea parere, numai asia se pôte propune cu succesu, decumva aceea se estinde si inbratiosiedia mai tóte obiectele de invetiamentu, cari sunt prescise pentru ajungerea scopuriloru scóloru elementare poporale.

Spre dovedirea asertiunei mele, se-mi fia concesu a aruncá una privire in planulu de invetiamentu pentru scólele poporale elementare, prescisu cu ordinatiunea In. Ministeriu reg. ung. de culte si de instructiune publica de d-tulu 26 Augustu 1877 Nr. 21678, care planu e compusu dupa tóte regulele metodice. La pag. 4 a aceluia se dice, cá „de centru alu instructiunei in scóla poporale elementara servesce limb'a,“ — mai incoló: „scopulu instructiunei gramaticale in scól'a elementare poporale este: cá prunculu se scia grai séu a-si propune cugetele sale curatu, limpede, si cu accentuare naturale.“

„Scopulu acesta nu se pôte ajunge singuru numai cu propunerea gramaticel stensu luate, ci spre acésta e de lipsa a intrebuintia fiaste carele dintre obiectele de invetiamentu. — Intre celelalte obiecte de invetiamentu, mai acomodat se potu folosi cá midiulóce ale acestei instructiuni esercitiele verbali si intelectuali, scrisulu si cetitulu.“

Mai in colo la pagin'a 12 in privinti'a gramaticel magiare se dice: „Castigare cunoscintieloru gramaticale necesare pentru invetiacementulu scólei elementare, osebitu inse pentru scolariulu dela scól'a poporala se pôte impreună cu propunerea celorualte obiecte de invetiamentu, si precum s'a aretatu mai susu, cu deprinderea in cetitu si scrisu, — si tóte câte sunt de lipsa a sci din acestu obiectu de invetiamentu pre acestu gradu alu instructiunei, dupa modulu acesta se potu invetiá cu mai multu resultatu.“

Éra la pagin'a 34 cu privire la planulu generalu alu óreloru se prescise: „Intre obiectele de invetiamentu mai multu tempu este de a se destiná pentru cetitu si scrisu, pentru limb'a materna si pentru aritmetica. — Celelalte obiecte de invetiamentu, mai alesu in scólele poporale nedespartite, se potu invetiá prin cetirea cartiloru de lectura cu ajutoriulu lecturorulu.“ (Va urmá.)

Reflecsiuni asupra situatiunei interne a monarchiei austro-ungare.

Suprindietóre si neasteptata a fostu pentru toti publicarea decretulu imperatescu, prin care s'au scrisu nouele alegeri, indata si nemidiolocitu dupa disolvarea parlamentulu austriacu din Vien'a. Alegerile se voru face in decursulu jumetatiei a doua a lui Junie asia, ca pe la 15 Juliu ele voru trebui se fia terminate.

In urm'a acestei intetiri, dejá au si inceputu a se constitui comitetele electorale atatu in capital'a austriaca, catu si in provinciele care isi tramitu representatii in acelu parlamentu.

Déca ne vomu aduce aminte de anarchi'a si confusiunea ce a domnit in sinulu partidei asia dise „fidela constitutiunei“, cu deosebire de candu cu espeditiunea bosniaca, apoi vomu intielege prea lesne nemultumirea si iritatiunea ce a produsu între nemtii centralisti si anti-aneccionisti precipitata escriere a noveloru alegeri. Acésta partida, care a terorisatu in decursu de 13 ani parlamentulu austriacu si ministeriele ce s'au succesu dela 1867 incóce, care fiindu la putere s'au aratatu netoleranta si au brutalisatu nationalitatile negermane in modulu celu mai neomenosu, care au esplotatu finantiele statulu numai in favorulu si beneficiulu elementulu germanu si jidanu, acea partida acarei conducetori sunt d-nii Herbst si Giskra, astadi este desmembrata, desorganisata si descreditata, din cauza ca programulu ei politicu a devenitu o anomalie si unu anacronismu, atata fatia cu situatiunea interna catu si esterna a monarchiei.

Uninduse si pactandu in urm'a catastrofei dela Sadowa, centralistii „fideli constitutiunei“ au incheiatu cu ungurii acelu pactu, pe care ilu cunóscenu subt numirea de dualismu, in puterea caruia nemtii si ungurii inpartira fratieste, dar' nu prea omeneste, hegemoni'a asupra celorualte nationalitati din care se compune acésta monarchi'a poliglota, acarei basa istorica si firésca a esistentiei sale a fostu si nu pôte fi alta, decatu respectarea si egala indreptatire a tuturor factoriloru si individualitatiloru nationale.

Lasandu pe séma istoriei inregistrarea aceloru fase prin care a trecut politic'a dualistica, vomu

constatá aci, ca partid'a nemtiloru centralisti avú aceeași sórte cá si partid'a centralistiloru din Ungari'a, cunoscuta subt numirea de „partid'a deakista,“ ea adeca se consuma prin sine insasi si a fostu desfiintata prin insusi consecintiele politice sale.

Caracteristicu pentru situatiunea parlamentara din Austri'a propria este ca: in tempu ce in Ungari'a partidei deakiste i-a urmatu aceea a „tigriloru“ numita si tizaista, ce pe catu dura domni'a aceleia se afase in opozitiune, in Austri'a din contra, fosta maioritare gubernamentalata a trecut in opozitiune, éra opozitiunea cá minoritate s'a facutu gubernamentalata, asia ca ministeriulu austriacu in tempulu din urma a gubernatu cu ajutoriulu minoritatiei si cu elementele malcontente din maioritarea de odinióra, ceea ce éra o satira asupra parlamentarismulu adevératu constitutionalu.

Éra deci de doritu cá acésta stare nesantetosa si nerationala a lucrurilor se incetiedie catu mai curendu, facendu locu unui parlamentu care se fia adevérata espressione a poporatiuniloru austriace.

Cabinetulu austriacu actualu se pare, ca a primitu asupra'si acea missiune dificila, de a impacá pe boemii cu nemtii si a'si creá astfelu o maioritare parlamentara mai compacta, mai pucinu siovaitóre si cu multu mai pucinu rabulistica si netoleranta, decatu cum fu aceea a parlamentulu espiratu.

Avemu fórtre mare interesu cá se urmarimu cu atentiune viua cele ce se petrecu in Austri'a si se dorimu, cá nouele alegeri se contribue la consolidarea si stabilirea definitiva a unei politice de reconciliare, pentru ca ea nu va intardiá a influentiá in modu favorabilu si asupra situatiunei incordate si neamicabile ce domnește între nationalitatile de dincóce de Leita.

Venturile cá si tempulu este schimbaciosu, dar' nemica nu este mai schimbaciosu pe pamentu, decatu cum sunt capritiile unei femeie resfatiata. Adesea politic'a a fostu asemanata cu o astfelu de femeie capritiosa si resfatiata si, déca nu vomu fi prea rigurosi, apoi mai ca amu putea admite acésta asemanare, de si ce e dreptu, ea este cam arbitrara.

In tempulu din urma, monarchi'a austro-ungara a avutu se suferé fórtre multu prin acele capritii neprecalculabile ale politicei guberneloru sale. A sositu inse acuma unu momentu gravu si decisivu, in care dinasthi'a si gubenele trebuie se'si puna fara intardiere in modu fórtre netedu si categoricu intrebarea: déca voieste a fi séu nu? pentru ca eata ce alternativa le pune Dr. Rieger in numele natiunei boeme:

„Suntemu si voimu a remanea si a tinea cu Austri'a, dar' déca acésta ni se va face imposibile, atunci ne vomu vedea siliti a ne aruncá cu totul in bratiile slavismulu. Au deci se aléga.“ (On en a le choix.) Asia ne spune unu corespondentu din Prag'a alu lui „Pester Lloyd“, ca i-au vorbitu Dr. Rieger, barbatulu de incredere si conducetoriulu natiunei boeme, care astadi éra si ajunsu a fi una din somitatile situatiunei.

Ultimatulu acesta este de o inportantia sensationala, pentru ca prin elu, natiunea boema isi clarifica si isi defineste in modulu celu mai francu situatiunea sa, atátu fatia cu monarchi'a austro-ungara, câtu si fatia cu panslavismulu atátu de multu temutu.

Lumin'a s'a aprinsu si acum este treb'a si datorinti'a acelora pentru cari s'au aprinsu, cá se védia cu o óra mai inainte chaoticulu abisu ce se intredeschide inainte ochiloru loru visatori si in-pajangeniti.

Ungurii si nemtii voru face dar' fórtre bine, cá se se trediésca in fine, se nu intinda córdele de pacientia ale nationalitatiloru pana la estremu, pentru ca si ei sci, totu asia de bine cá si Europ'a intréga, ca in monarchi'a austro-ungara mai sunt inca si alte elemente, care aru putea invetiá dela boemii si luandu'si o copia de pe ultimatuloru loru se ii imitedie.

Camilu.

Dela diet'a Ungariei.

Discursulu

deputatulu Parteniu Cosma, tñutu in siedinti'a dela 5 Maiu a. c. a dietei Ungariei in cestiunea limbei magiare.

Onorata casa!

Daca d-lu condeputatu Várady Gábor in vorbirea sa de alaltaeri s'a potutu considerá de indreptatitu a dice, cá elu atatu de consumata vede dejá cestiunea, é' argumentele celoru ce combatu proiectulu de lege atatu de resfrante, in catu nu afla nici o necesitate de a vorbi in meritulu lucrulu; cu atatu mai virtosu si cu dreptu cuventu o potu afirmá eu acésta, fatia de

apertorii proiectulu, care cutediu a me provocá la toti aceia, cari au asistatu la acésta lupta parlamentara — ca-ci cine n'a fostu aci nu o pôte cunósce, fiindu ea in afara sistematice ascunsa — se constatedie: déca in contra motiveloru acestoru serióse, logice, basate pe sciintia, cunoscintia profunda si adevéruri necontestabile s'au adusu contra-motive totu atatu de ponderóse? déca partea contraria a produsu mai multu cá frase mari rabulistiche, insinuari si suspicionari menite a face presiune asupra oratoriloru contrari?

Domniloru! Acoló, unde la desbaterea unui proiectu de lege referitoriu la instructiunea publica, unu Molnár Aladár, care pe acestu terenu este o auctoritate recunoscuta cu placere de ori si cine, — cá se dea gravitate cuvintelor sale, afla de lipsa a dice, cá oratorii contrari numai pentru aceea combatu proiectulu, cá prin purtarea loru se'si castige vre'o trecere, (Molnár Aladár n'am disu!) ca-ci altumintrelea naru avé din ce traí; — argumentu, care e menitu a face presiune asupra loru, cá unele abusuri, referitóre la denumiri, se nu le nici atinga déca nu voru se fia suspitionati, cá prin aceia, voru se ajunga la vreunu postu.

Unde ministrulu de culte si ministrulu-presiedinte inca afla cu cale a se folosi in argumentarile loru de acésta maniera, si a dice: cá in contra proiectulu numai aceia sunt, cari se temu: cá 'si voru perde rolulu inaintea poporulu, care cunoscédu odata limb'a magiara, se va poté singuru intielege cu magiarii si nu va va mai avé lipsa de densii. Ba ministrulu de culte merge pana a insinúa: cá poporulu este bunu si voieste se-si insusiésca limb'a magiara, é' aceia cari vorbesu in contra proiectulu numai cá se-si ajunga scopurile loru individuale, nisuescu a'lu seduce.

Unde unu Várady Gábor, in locu de a vorbi la meritulu obiectulu se multiuneste a insinúa agitatori.

Unde unu Ivánka Imre asemenea, in locu de a vorbi la obiectu, afla cu cale a pomeni de Daco-Romania, de o Serbia-mare pana la canalulu Bega etc. — nu se pôte dice on. casa! cá luptamu cu arme egale — cu argumente obiective.

Cu durere constatediu, cá respunsurile ce s'au datu argumentelor cu cari s'au combatutu proiectulu, nu sunt demne de ponderositatea obiectulu ce se pertractédia.

On. casa! inainte de a intrá in meritulu causei, me simtu indatoratu a reflectá la unele observari a cator'va oratori precedenti.

O marturisescu sinceru, cá mie nu-mi place a vorbi in camera despre lucruri, cari s'au petrecutu afara de ea, si acésta trebuie se o constatati si D-vóstru despre mine, care de candu am onórea a fi membru acestei case, de si mi-am ridicatu graiulu la mai multe cestiuni ponderóse, nici odata n'am amintitu asemenea lucruri; insa déca altii au aflu cu cale a criticá aici lucruri cari s'au petrecutu afara de casa, datorinti'a mea este a reflectá si eu la ele, cu atatu mai virtosu, cá intr'o privintia persón'a mea inca este atinsa.

Incepu cu D-lu Várady Gábor, care, ce e dreptu nu a inceputu, ci a continuatu acésta maniera. D-sa a aflu de bine a vorbi de misicamintele din Maramuresiu, si a se sili a combate cele descoperite ale d-lui Alexandru Romanu, cu privire la cunosct'u'a adresa a Maramuresieniloru.

Nu-mi place a me amestecá in trebile casnice ale nimenui, nu sunt Maramuresianu si asia nici nu pretindu a sci tóte detailurile lucrurilor petrecute acolo; inse acele ce s'au publicatu prin diarie, le potu cunósce si eu, cá ori-care membru alu acestei case, si pe bas'a acestor'a cutediu a afirmá: cá d-lu Romanu, tóte acele ce le au disu au fostu indreptatitu a le dice chiaru decumva n'ar fi avutu scire de nimicu alt'a, decatu numai de ceea ce s'au publicatu prin jurnalele magiare.

Atitudinea jurnalorulu magiare in cestiunea acésta n'o potu numi de intielépta, ba din alu loru punctu de vedere au fostu chiar' fara tactu.

Scimu cu totii catu de mare meritu atribuiam ele din incidentulu acela organelorulu din fruntea comitatulu. „Pesti Naplo“ pentru acelu actu patrioticu, totu meritulu ilu atribuiá comitelu supremu si dicea: vedeti catu de intielepteste a lucratu gubernulu, candu au denumitu acolo pe Lonyai János de comite supremu? ca-ci lui i se pôte numai multumi, cá a fostu possibila o asemenea fapta patriotica in Maramuresiu!

Mai tardiu apoi alte foi totu meritulu l'au atribuitu acelei persóne, pentru care si d-lu Várady a aflu cu cale a tinea aci unu panegiricu — vice-comitelu Mihalka, acaru actiune atatu de multu s'au apreciatu, in catu pentru fapt'a sa patriotica, mai multi membrii ai acestei case s'au aflu indemnati ai tramite adresa de multumita.

Eu m'amu miratu de netactulu daristice magiare fatia de acésta actiune, pe carea, trebuia in interesulu celoru ce au inscenat'o se o retaca, si chiar' decumva noi afirmámu cele intemplete, se le nege; inse ea s'au laudatu cu ele, acuma dara se nu-i para reu, déca altii se folosescu de descoperirile ei.

D-lu Várady vorbeste de agitari si de agitatiuni intemplete in Maramuresiu. Da! eu inca afirmu si constatediu acésta, chiar' din cuvintele D-sale, negu inse, ca in Maramuresiu aru fi fostu agitatiuni mai inainte.

Pe timpulu candu s'au dusu cunosct'u'a deputatiune la Vien'a, dieces'a de care se tñe Maramuresiu éra o turma fara pastoriu, episcopulu loru n'a insotitu pe ceialalti, in numele Maramuresieniloru nimene n'a vorbitu in contra proiectulu de lege, prin urmare: n'a potutu fi nici agitatiune, deci nici lipsa de contra-agitatie n'a fostu.

Agitatiunea inse s'a facutu atunci, candu la ordinu de susu au pornitu oficialii comitatulu din comuna in comuna, provocandu pe ómeni cá in interesulu loru șș

subscrie o petițiune către Maiestatea sa alu cărui coprius nici nu li se facea cunoscutu.

Din diarele romane — cari în această privință celu pucinu atata crediementu merita catu si cele magiare — scimu apoi, că o parte a celor ce subscrisera adres'a Maramuresienilor, prin alta adresa îndreptată către comitele supremu, cu rugarea: de a o înaintă și pre aceea M-Sa — a desavuatu pe cea dintai, ce nu o cunoște, pentru care faptu înse s'au intentatu investigațiune în contra lor, și se urmarescu.

Decumva dara sunt agitatori în Maramuresiu, sunt aceia cari au pornitu agitatiunea oficioasă.

De altmintearea adres'a Maramuresienilor prin copriusul seu dovedeste: că nu este actu romanescu, dovedeste că cine o compus n'a potutu fi romanu, ca-ci romanulu nu face negociu din patriotismu.

Romanulu că omu lealu și francu se adresăia către magiari cu sinceritate și cu barbatia, pentru că și pe magiari îl considera de unu omu lealu, francu și sinceru; romanulu are curagiulu a spune ce voesce, și ce 'lu dore, fara a cere că pentru aceea se se remuneră cu alt'a, de catu: se i se face dreptate, se i se respectă convingerea și legea.

Inse aceia, cari au compus numit'a adresa, cu tôte că accentuăia și ei conservarea limbei și a naționalității, au aflatu de lipsa a-si motivă incuviințarea introducerei limbei magiare în școlile nemagiare — cu grațitudinea ce dătorescu statulu pentru că le sustine bisericile și școlile, — ceea ce fiindu disu între parantădie — nici nu este exactu.

Totu asemenea patriotismu s'a manifestatu și în pasiulu episcopilor rutheni, ca-ci abia se uscase negrăla pre adres'a lor, cându aici în camera, cu ocaziunea desbaterei budgetului ministeriului de finanțe, unu deputatu ruthenu ceru pentru rutheni bunuri de ale statulu (voci: asta a fostu parerea lui individuală) dă! deputatul Mocsary Géza radicanu însemnatatea potriotică a actulu episcopilor rutheni față de atitudinea nepatriotică a episcopatulu romanescu — a pretinsu că: comunelor ruthene din Ung, Beregh-Ugocia și Maramuresiu se li se esarendădie pre timp lungu bunuri de ale statulu, ca-ci fara de acele nu sunt în stare de a trai (voci: dara nu le a capatatu!) Totu un'a! cererea însăși este caracteristică și dovedeste cum pricepe numitul deputatu patriotismulu ruthenu!

Condeputatul Várady, radicanu patriotismulu romanilor din Maramuresiu dice: că romanii de acolo nu sunt că alti romani (Várady: n'am disu că sunt că alti romani!) V'ati provocatu la 1848 și ati disu că: romanii din Maramuresiu n'au ascultat de emisarii veniti din Bucovin'a, Transilvani'a și alte parti, ci au luptatu cu magiarii pentru libertate. Eu cunosc și alte comitate unde romanii în 1848 tocma asia si-au implinitu datorinț'a lor patriotică ca și cei din Maramuresiu, dara pentru aceea nu se lauda cu ea, ca-ci pentru implinirea datorinț'ei sale patriotice nimenea nu este în dreptu a așteptă remuneratiune.

De altmintearea chiaru inpregiurarea, că romanii Maramuresieni sunt atatu de buni patrioti — restorna și mai eclatantu intentiunea acestui proiectu de lege.

Este lucrū cunoscutu, ca nobilitatea din Maramuresiu este aprăpe exclusiv romană, nobilitatea nu s'a oferitu nimenui pentru fapte antipatriotice (voci în steng'a estrema: „dara nu!”) — Celu putinu, aceia cari o au capatatu în masse numai pentru fapte brave patriotice o au capatatu! (voci în steng'a estrema: „asta da!”).

Constatu dara, ca romanii din Maramuresiu de si n'au sciutu ungurescu au potutu fi buni patrioti, și n'au avutu lipsa de aceea că „cu limb'a magiara se li-se implantăse patriotismulu” precum pretinde dlu raportoru.

Dlul deputatu Ivánka Imre inea îi dătorescu cateva desluciri. Dice dlui intr'altel „se 'mi arate mie aceia, cari se plangu de apesari nationale din timpurile vechi sau presente, astfelu de legi, cari aru fi eschisu pre cineva dela esercierea vre unui dreptu politicu, numai pentru ca elu se tinea de una séu alta naționalitate.”

Ei bine! eu sunt în stare d-le deputatu a-ti arată nu un'a, ci unu siru lungu de legi de asta natura. Constituțiunea Transilvaniei, care în tóta lumea au fostu unica în felulu seu, eră basata pe natiuni și religii recepte și numai aceia se poteau bucură de drepturi politice, cari aparținéu natiunilor și religiunilor recepte.

Pe bas'a acestei constituțiuni, dela incheierea faimosei „*unio trium nationum*” pana la 1848 majoritatea locuitorilor Transilvaniei, — carea cu tôte acestea și astadi este majoritate, atatu că natiune, catu și că religie, a fostu eschisa dela folosirea drepturilor politice. Acesta a fostu natiunea romană. Patru secolu au duratu acesta apesare, și nu e de multu de candu a încetatu. Deci combaterea aceia, care vorbesce intr'unu tonu atatu de pretensiv, și nici atata nu cunoște, nu prea multu cumpanesce.

Dar' cu multa usorință au aflatu cu cale d-lui a dă espressioni și unei însinuări cu multu mai grave, cându dice: „eu prea bucuos contribuiescu la vindecarea adevăratelor gravamine ale naționalităților, înse d'aca vedu, că la spatele acelora ni se infățisăia o Daco-Romani'a, sau o Serbia-mare pana la canalulu Beg'a etc. atunci spre realizarea acestora scopuri se nu se cêra ajutorulu magiariu.”

On. casa! ar fi timpulu, că în privinț'a frasei acesteia „Daco-Romani'a” se ne lamurim odata! Acesta este fantomu cu care s'au dedatu unii a speria pe elementulu magiariu și pe guvernulu.

Unu fantomu (mumus) inventatu nu de romani, ci de aceia, cari au interesu că între romani și magiari nici candu se nu se realizădie o apropiere sinceră, o încredere și înfrățire adevărată. Se folosescu de elu aceia, cari trăiescu

din elu, ca-ci știu bine, că în momentul candu n'ar mai avé efectulu la magiari această spaimă, ei nu numai că 'si-ar perde rolulu, nu numai că ar avé perderi morali, dar' chiar' și materiali.”

Și ôre ce este propriaminte Daco-Romani'a? Este d-loru unu bagatel, care numai atunci s'ar poté realiză: cându s'ar sterge de pe fati'a pamentulu Russi'a, Turci'a, Greci'a, Serbi'a și Austro-Ungari'a; pentru că numai în atatea staturu este respanditu elementulu romanu, care din ruinele acestora apoi s'ar ridică, că unu fenice, și ar întemeia Daco-Romani'a.

Ei bine d-loru! credeti d-vôstra, că unu romanu cu minte se aspire seriosu la realizarea acestei imposibilitati? Acesta este o utopiă de o sută de ori mai mare, că aceea ce se intenționă prin aceea, cari fortiăia proiectulu de lege de pe tapetu, că adeva: tôte poporale Ungariei se devina de o limbă, și-nici această nu o crede nici unu omu seriosu. (Va urmă.)

Transilvani'a.

— Sibiiu. — (Dela sinodulu archidieceșanu.)

(Urmare.)

— În Siedinț'a XII se pune la ordinea dilei alegerea membrilor în senatulu școlaru și celu episcopescu.

La apelulu nominalu respundu 45 deputati, majoritatea absolută 23, doi deputati se abțină dela votu și asia s'au datu 43 voturi.

Scrutinându-se voturile date pentru membrii din senatulu școlasticu rezultatulu a fostu urmatorulu:

a) din cleru: Moise Toma a intr'unitu 42 voturi, Ioanu Papiu 41, Simionu Popescu 2 și Ioanu Boteanu 1; deci presiđiulu declara de alesi membrii în senatulu școlasticu din cleru pe Moise Toma, Ioanu Papiu și Simionu Popescu.

b) dintre mireni: Elia Macelariu a obținutu 43 voturi, Dr. Nicolau Maieru 42, Ștefanu Iosifu 42, Ioanu Bechnitz 41, Dr. Iosifu Hodosiu 35, Anania Trombitasiu 11, Dr. D. P. Barcianu 2, Ioanu Codru Dragusianu 1, Dr. Ștefanu Pacurariu 1 și Alecsiu Olariu 1 votu: Presiđiulu declara de membrii alesi în senatulu școlasticu dintre mireni: — pe Elia Macelariu, Dr. N. Popu, Dr. Nicolau Maieru, Ștefanu Iosifu, Ioanu Bechnitz, și Dr. Iosifu Hodosiu.

Se ia la scrutiniu și se numera voturile date pentru membrii din senatulu episcopescu, din care resulta ca:

a) din cleru Iosifu Baracu a intr'unitu 41 voturi, Ioanu Hentesiu 40, Dumitru Cuntianu 38, Ioanu Droc 3, Emilianu Cioranu 2, Simionu Popescu 1 și Nicanoru Fratesiu 1 votu; — dintre cari presiđiulu declara de membrii alesi în senatulu episcopescu — pe Iosifu Baracu, Ioanu Hentesiu și Dumitru Cuntianu.

b) Dintre mireni: Ioanu Nemesiu a intr'unitu 43 voturi, Const. Stezariu 42, Eugen Brote 41, Dr. Ioanu Racuciu 41, Ioanu de Preda 38, Dr. Nicolau Olariu 38, Visarionu Romanu 8, Ioanu Tecoția 2, Dr. Ștefanu Pacurariu 2, Ioanu Bechnitz 1, Jacobu Bologa 1 și Antoniu Bechnitz 1 votu; — dintre cari presiđiulu declara de membrii alesi — pe Dr. Ioanu Nemesiu, Const. Stezariu, Eugen Brote, Dr. Ioanu Racuciu, Ioanu de Preda și Dr. Nicolau Olariu.

Dupa această se pune la ordinea dilei alegerea unui membru ordinaru salarisatu că referentu în senatulu școlasticu din alesi asesorii. Se face apelu nominalu, respundendu 43 deputati, majoritatea absolută 22. Facendu-se votare și scrutinandu-se voturile resulta ca Dr. Iosifu Hodosiu a intr'unitu 37 voturi. Dr. Nicolau Popu 4, Moise Toma 1 votu și o tiedula albă; — deci presiđiulu declara — de alesu membru ordinaru salarisatu că referentu în senatulu școlasticu pre Dr. Iosifu Hodosiu.

Urmăsa alegerea membrilor în comisiunea generală. Presiđiulu suspinde siedinț'a pe 10 minute pentru consultare. Redeschidendu-se siedinț'a presiđiulu cu consimțimentulu sinodulu propune: — si sinodulu declara de membrii alesi în comisiunea generală din cleru: Ioanu Gall, Nicolau Mihaltianu și Alecsandru Tordosianu, ér' dintre mireni: Partenie Cosma, Dr. D. P. Barcianu, Jacobu Bologa, Diamandi Manole, Avramu Tincu și Anania Trombitasiu.

— În siedinț'a XIII a urmatu continuarea raportulu comisiunei finanțiare.

Referentulu, deputatul Anania Trombitasiu, propune la punctulu 3 alu raportulu consistoriulu că senatu episcopescu, ce privesce împrumutul de 10.000 fl., se se insarcinădie consistoriulu, că la o eventuală cerere a episcopiei se satisfaca fara amanare conclusulu de sub Nr. 109 din anul 1878, și pe langa obligatiune formală, în care se garanteădie membrii eforiei pentru siguritatea capitalulu și se defiga unu terminu anumitu pentru replăire; sinodulu decide a se sustinē conclusulu de sub Nr. 109 din a. 1878, în legatura cu conclusulu de sub Nr. 125 din a. 1877.

La punctu 5 care tractădie despre cumpărarea a doua case în Sibiiu din strad'a spinarea canelui Nr. 25 și 27. Se dă consistoriulu indemnitate ceruta pentru aceste case cumpărate cu 12.550 fl. și se plenipotențiaia a spesă sumele de lipsa pentru adaptarea lor, avendu a cere, pentru sumele din urma indemnitate dela sinodu.

Raportulu consistoriulu cu privire la instreținarea averilor parohiale din archidieceșă în timpurile mai vechi. — Se ia spre sciinț'a. (Va urmă.)

Romani'a.

— (Serbarea natională din 10 Maiu în Bucuresci.) — Diu'a de ieri a fostu serbatoriu intr'unu modu cu multu mai strălucitu de catu se așteptă.

Bucuri'a, sinceritatea, entuziasmulu, cu care poporatiunea din Bucuresci a serbatu îndouita serbatore de ieri, au datu dilei de 10 Maiu o aureolă, pe care o va paștră multu timpu, în memoria acelora cari au serbat'o, și potemu dice, ca n'a fostu omu care se nu fi luat parte la dinsa, ca-ci capital'a intrăga eră ieri pe peciôre. Afara de memorabilia di în care a sositu în țiera vestea despre capitularea eroului dela Plevna, nu ne mai aducemu a-minte se fi veditu în capital'a noastră atata entuziasmu, atata lume gramadita pe strade în vestiminte de serbatore, cu bucuria pe fetie, atata strălucire în împodobirea stradelor principale ale orasiulu.

Ne vomu încercă a face o scurta descriere a acestei serbari, cerendu în acelasu timpu scuse cetitorilor nostri dăca, în graba cu care facemu această, nu vomu gasi coloru destulu de viu pentru că se corespondu cu realitatea și vomu scapă multe amănunte interesante.

Sarcin'a diaristulu în Romani'a e atatu de greu de implinitu, auctoritatile nostre arăta atatu de putina consideratiune pentru reprezentanț'a presei, în catu nimeni nu trebuie se se mire, dăca descrierea noastră nu va fi la înaltimea maretiei dile de ieri și dăca se va deosebi multu de modulu cum se facu asemenea dari de séma în pres'a straina, careia i-se dă din partea auctoritatilor totu concursulu și o multime de privilegii, de care nici o data nu se bucura diaristulu romanu.

Déru se lasamu acestu inconvenientu pentru alta data și se ne întorcemu la descrierea noastră.

În diori de diu'a, salve de tunuri vesteau tutuloru, ca această e diu'a în care s'a suitu pe tronulu lui Ștefanu și Mihaiu unu stranepotu alu lui Fridericu celu mare, ca această e diu'a în care Romani'a, dupa atatea veacuri de umilintă, si-a redobanditu vechi'i marire și neatare.

De diminiția chiaru, orasiulu eră în haina de serbatore și nu numai stradele principale erau împodobite cu stindarde, ghirlande de flori și covore scumpe la ferestre, déru veduramu chiaru case și casutie de prin cele mai ascunse suburbii ale capitalei, purtandu vestimentulu de serbatore și suridendu dilei de 10 Maiu. Multime de ômeni din tôte anghiurile orasiulu se vedeau înaintandu, grupuri, spre centru, unde avea se fia solemnitatea.

Bulevardulu independinț'ei din calea Victoriei pana în strad'a Coltiei eră asia dicendu întregu unu arcu de triumfu, ca-ci dela unu capu la altulu ghirlande de frundie de stejaru atarnau pe deasupra, de-a carmezisiulu, prinse la mici distanție, de verfurile unor prajini. La statu'a lui Mihaiu Eroulu eră locul destinatulu pentru solemnitate și aranjatu cu multu gustu pentru acestu sfirsitu.

În fatia statuei se facuse o estrada radicata de trei trepte și acoperita cu covore. La cele patru coltiuri, se înaltiau trofee de arme amestecate cu lance, ale caror drapele mici produceau, la strălucirea armelor, celu mai pitorescu efectu.

La verfulu celor două trofee din fatia care erau trianghiulare, pe candu cele-lalte două rotunde, se aflau busturile MM. LL. RR. Domnulu și Dômn'a.

La cele patru coltiuri ale statuei precum și în prejurulu pietei, erau asiediate alte trofee de arme.

În drépta și în sting'a erau asiediate mai multe tunuri Krupp între două tunuri de bronzu mai mici, langa care se depusesera gramede de ghiulele.

Ferestrele dela palatulu Universitatii erau împodobite cu capete gingasie ale sexulu frumosu, éru pe balconulu Universitatii se află corpulu diplomaticu.

La 11 ôre diminiția, elevii școlilor superioare, secundare și primare din capitala se însiruiră pe bulevardulu Universitatii și tôte se urmara dupa cum prescriă program'a.

La ôrele 12¹/₂, M. S. R. Domnulu, însoțitu de ilustru lu seu frate principele Leopold, ambii purtandu cordonulu Stelei Romaniei și, urmați de statulu maioru, sosira calari dela palatulu domnescu la Bulevardu, unde fura primiti cu imnulu nationalu și cu strigate și urari entusiaste. Dinaintea statuei lui Mihaiu-Vitezulu se oprira, descalecara și dupa ce generalulu Cernatu saluta pe M. S. R. Domnitoriulu, înaintara toti spre estrada, spre a-si ocupă locurile prevădite în programa. Înainte de această înse, P. S. S. Mitropolitulu Primatu primi pe Domnulu cu Evangelia, pe care M. S. o saruta; éru dupa aceea o saruta A. S. principele Leopold.

Pe estrada se aflau domni ministri, precum și auctoritatile aretate în programa.

Dupa celebrarea Te-Deumulu de catre P. S. S. Mitropolitulu Primatu, încongiuratu de înaltulu cleru, M. S. R. Domnulu primi delegatiunile tutuloru corpurilor de armata din țiera, venite în Bucuresci anume pentru această solemnitate și compuse de cate unu oficiaru de fia-care gradu, unu sergentu, unu caporalu și unu soldatu din fia-care corpu. Acesta delegatiune, avendu în frunte pe ministrulu de resbelu, d. colonelu Dabija, oferi Mariei Sale semnul de omagiu pe care cititorii nostri ilu cunosc din descrierea ce le-amu facutu-o.

Sabi'a de onore, despre care e vorba, eră intr'o cuthia de catifea rosia, pe o perina mare totu de catifea și împodobita cu o cununa de flori.

D. colonelu Dabija o inmanu M. Sale, pronunțandu unu scurtu discursu forte bine simțitu, la care M. S. respunde cu multu focu; radicanu sabi'a în susu, multimi armatei pentru acestu pretiosu daru și dise ca, ori candu trebuinț'a va cere o va manui în fruntea ostasilor romanu.

Aceste cuvinte fura negresitu primite cu strigate nesfirsite de: Traișca Carolu I! Traișca Romani'a!

Dupa pronunțarea acestor discursuri, alu caror tecstu ilu vomu publică îndata ce va apare în „Monitoriu Oficialu” generalulu Cernatu se apropia de M. S. Domnulu și i descătară sabi'a pe care o purtă, éru colonelu Dabija puse în locu'i sabi'a cea de onore.

Incepă apoi defilarea școlilor și trupelor divisiilor teritoriale, pe dinaintea A. S. R. Domnitoriulu, care stă dinaintea statuei lui Mihaiu Vitezulu. Dupa terminarea defilării, M. S. încaleca împreună cu ilustru lu

seu frate și oșpe și, urmatu de statulu maioru, se întorse la palatu in midiuloculu acelorasi strigate entusiaste care ilu inotiseră la sosire.

La 5 ore s'era a fostu unu mare banchetu la palatul dela Cotroceni, unde peste 500 oșpeti, oficiari și soldati, prandira d'înpreuna cu M. S. Regala la o m'esa mare, întinsa in curte. Timpulu, care pe la 3 ore d. a. ameninția a strică tota serbarea, redevenise placutu și favorisă, de minune acestu banchetu. Dupa m'esa oficiarii și soldatii defilara in gradina pe d'înaintea A. S. R. D'omnei, care se află in balconu, inconjurata de d'omnele și domnișorele de on'ore, și care, din caus'a unei indisposițiuni, nu esise ieri de locu din casa.

Iluminatiunea a fostu stralucita. Fara a mai vorbi de stradele principale, vomu sari dreptu in gradin'a Cismegiu, unde a fostu a-s'era, dela orele 8 și pana dupa miedulul-noptii, o adev'erata feeria. Intrarea de spre tribunalu eră iluminata cu sticle colorate. Dela ac'asta intrare și pana la podulu de preste lacu soldati cu facile formau o aleia prin care avea se tr'eca Domnitoriulu. Privelistea cea mai frum'osa o avea inse laculu. Juru inprejurulu lacului se află o banda de focu, adica lampe mici insirate pe lati de lemnu asediati pe tiernu. Pe suprafatia lacului pluteau lunturi inpodobite cu lampi'one și produceau unu efectu magicu prin reflectarea tuturor acestoru lumini in apa. Pe de-asupra aleiei celei mari erau insirate de-a curmezisiulu multime de lampi'one venetiane, eru la capetulu acestei aleie eră radicați pentru M. S. Domnulu și pentru A. S. Principele mostenitoru de Hohenzollern unu pavilionu de flacari.

Acestu pavilionu, radicați cu 14 trepte, eră întregu inpodobitu cu sticle colorate. Cupol'a eră aurita și avea pe d'asupra cor'ona domn'asca, eru de desuptulu cor'onei o banda albastra pe care eră scrisu cu litere rosii: „10 Maiu“.

In capetulu opusu alu aleiei se tragea foculu de artificii.

La 8 ore M. S. Domnulu sosi in gradin'a Cismegiu și, inotitu de principele Leopold și de statulu maioru, strabată pe josu prin multimea care ilu aclamă, pana la pavilionulu care i eră destinat, esprimandu la totu pasulu multumiri și laudandu frumsetia iluminatiunii. Pe podulu de preste lacu, de unde eră cea mai frum'osa priveliste, M. S. se opri unu momentu si atrase atentiunea ilustrului seu frate asupra acestei Venetii in midiuloculu Bucureștiloru.

Artificiile, s'orele electricu, musicile militare se intreceau care de care a incantă pe publicu, care inpluse gradin'a cea mare a Cismegiului și unde a petrecutu pana la miedulul noptii.

Serbarea de ieri a fostu mai presusu de t'ote asteptariile; manifestatiunea publicului a fostu din cele mai entusiaste și mai sincere: veselie a fostu generala; micu și mare, bogatu și saracu, toti inpreuna, amestecati unii printre altii, s'au bucuratu ieri din anima și voru pastră cea mai dulce amintire despre ac'asta di. „Romanulu“.

Unu apelu literariu.

(Urmare si fine.)

14. *Ciocarli'a*. — Care e povestea acestei paseri? — Ce spune poporulu candu canta ea? — Facu Romanii de pe-acolo deosebire intre „ciocarlia“ și „ciocarlanu“ seu le t'nu pe amendou de una și aceeasi pasere, că barbatu și femeia? Pe la noi d. e. alta pasere e „ciocarli'a“ și alta „ciocarlanulu“. — Ce prevestesce ciocarlanulu candu striga? — Ce mai credu Romanii despre ciocarlanu și ciocarlia?

15. *Mier'l'a*. — Care e poveste mierlei? — Ce cantece vi-su cunoscute despre mierla? — Ce mai crede și spune poporulu despre dens'a?

16. *Pupaz'a*. — Care e povestea acestei paseri? — Ce-a mancatu pupaz'a, dupa credinți'a poporului, dintru inceputu, și ce mananca ea acuma? — Din ce-si face ea cuibulu? — Ce prevestesce ea omeniloru candu canta? — Pe cine poreclesc Romanii „pupaza“ și din ce cauza i proclesc asa? — Ce legatura e intre pupaza și Armeni, dupa credinți'a poporului? — Ce spunu Romanii, că credu Armenii despre dens'a? — Cum se numesce barbatusiulu ei? — Sunt și plante numite „pupaza“ care sunt acele? — Ce mai spune poporulu despre dens'a?

17. *Privighit'orea*. — Care e povestea acestei paseri? — De ce se numesce „privighit'ore“? — Ce legatură a avutu ea cu Cuculu? — Care e canteculu ei? — Ce spune ea candu canta? — Cum talcuescu Romanii canteculu ei? — De ce canta ea numai s'era și desudemineți'a? — Ce mai scie poporulu despre dens'a?

18. *Lebed'a*. — Care e povestea lebedei? — Si ce mai spunu romanii despre dens'a?

19. *Rati'a*. — Care e povestea retiei? — De ce l'ecuri și farnece e bunu capulu ei? de ce untur'a și carnea? — De ce merge ea că și candu ar fi desielata? — Cum se numesce ratiela dupa faptur'a și col'orea penelor? — Câte felii de ratie cun'osce poporulu dupa nume? — Ce datine și credinție au romancele candu punu ratiela se cloc'asca? — Si ce mai scie poporulu atātu despre ratiela cele de casa, cătu și cele selbatice?

20. *Prepeliti'a*. — Care e povestea prepelitiei? — De ce-i este c'od'a scurta? — Ce prevestesce ea candu canta? — In ce feliu de legatură a statu ea cu *Cristelulu*? — Si ce mai scie poporulu despre dens'a?

21. *Ciocanit'orea*. — Care e povestea ciocanitor'ei? — Câte ciocanitori cun'osce poporulu dupa nume? — De ce ciocanesce ea si-si cauta mancarea mai multu numai pe pomi și arbori? — Ce mai crede poporulu despre dens'a?

22. *Porumbulu seu hulubulu*. — Care e povestea acestuia? — Cum ilu numesce poporulu dupa col'orea penelor? — Spre ce feliu de l'ecuri se intrebuințidia porumbii? — Si ce mai spune poporulu despre densii?

23. *Paunulu*. — Care e povestea acestei paseri? — La ce feliu de descantece si farnece seu vraji se intrebuințidia? — Ce mai facu Romanii cu penele cele de paunu? — Ce crede poporulu, candu striga paunulu? — Ce datine și credinție mai are poporulu despre paunu?

24. *Gâscele seu Gânscele*. — Care e povestea acestora? — Cum se numesce ele de poporu dupa faptur'a și col'orea penelor, precum și dupa alte semne? — La ce l'ecuri e bunu untur'a de gâsca? — La ce se intrebuințidia gatlanulu de gasca? — Cum vindeca Romancele gâscele si boboc'ei ce au „cobe“ (unu feliu de b'ola de limba)? — Ce datine și credinție au candu le punu se eloc'asca? — Cum alegu o'uele ce le punu sub cloșca? — Ce datine și credinție au candu scotu boboc'ei la pascutu? — Si ce alt'a mai crede poporulu despre gâsce?

25. *Uliulu*. — Care e povestea și tradițiunea uliului? — Ce prevestesce elu candu striga? — Câte felii de uli cun'osce poporulu dupa nume? cum i numesce in deosebi? — Si ce mai scie poporulu despre uli?

Despre *paserile*, ce urm'edia de-aice înainte, avendu numai forțe pucine datine și credinție, pana acuma adunate, er' pe unele dintre ele cunosc'endu-le numai dupa nume, rogu pe on. domni, cari voru binevoii a me ajută, se-si pue singuri intrebarile și se le respunda, scriindu cu de-amaruntulu și cătu mai pe largu atātu legendele, cătu și datinele și credințiile Romaniloru despre densele.

26. *Culic'ii*. — 27. *Pajur'a*. — 28. *Cristelulu*. — 29. *Berbecelulu*. — 30. *Gaurulu*. — 31. *Ceucile seu stancele*. — 32. *Gaiti'a*. — 33. *Curcele*. — 34. *Picele, Gotcele seu Pantarcele*. — 35. *Dobriti'a*. — 36. *Vulturulu seu Vultanulu*. — 37. *Buh'a, buhn'a, buhniti'a seu bufniti'a*. — 38. *Huhurezulu*. — 39. *Pescariulu seu Pescerelulu*. — 40. *Sitariulu*. — 41. *Buhaiulu de balta*. — 42. *Gainusi'a*. — 43. *Dumbrav'enc'a, dumbravi'or'a seu Corabatic'a*. — 44. *Dropi'a*. — 45. *Ierunc'a*. — 46. *Pitulicele*. — 47. *Sticletiuulu*. — 48. *Prescurile*. — 49. *Sfrancioculu*. — 50. *Petrosielulu*. — 51. *Sfredelusiulu*. — 52. *Cintezoiulu*. — 53. *Pitigoiulu*. — 54. *Prigorii*. — 55. *Ghion'ia*. — 56. *Lostunulu seu lastunulu*. — 57. *Paturnich'i'a*. — 58. *Gruulu-gruii*. — 59. *Simtivr'a*. — 60. *Cotorobatur'a*. — 61. *Sgriptior'ic'a*.

Aceste sunt *paserile*, despre cari dorescu eu că on. domni, cari convinu mai adeseori cu poporulu, se-mi scria cătu de multe legende și tradițiuni, datine și credinție, dupa intrebarile de mai susu, notandu totuodata ori ce sate, munti, deluri etc. o'meni, plante, vite etc. cari se numescu seu se poreclesc dupa numele vre uneia din aceste paseri.

Asemenea asiu dorii, si-i rogu chiaru din t'ota anim'a, că on. domni se-mi descopere și alte nume de paseri, dupa cum le numesce poporulu, cari nu sunt insirate aci. Ac'asta descoperire, inpartasindu-mi-se și mie, ar contribui forțe multu la nomenclatur'a *paseriloru*.

Mai departe sunt rugati on. domni, cari voru binevoii a-mi scrie și a-mi tramite cătu una alta asupra acestoru paseri, că se nu adaoga nimica dela sine că legenda, datina, credinția și poesia, ci simplu numai ceea ce crede și spune poporulu. Ceea ce inse voru trebui se scria si din partea dsale, va fi numai espicarea și intrebuințierea proverbeloru, nomenclatur'a latina seu germana a plantelor, și altele de-asemenea, cari nu cadu in sfer'a legendelor, datineloru și-a credințieloru etc.

T'ote legendele, datinele și credințiile etc. asiu dorii se fia cătu mai bine, mai pe largu și mai corect scrisu . . .

Cei *cinci* domni dintai, cari imi voru raspunde mai bine la intrebarile de mai susu, cari imi voru tramite mai multe legende, datine, credinție, proverbe, poesii etc. etc. referet'ore la fia-care din *paserile* insirate mai susu, voru primii că semnu de recunoscintia si multumita din parte-mi cătu unu esemplaru din a) „Baladele“, — b) „Doinele si horele“, — c) „Tradițiunile“ populare romane, adunate și edate de subsemnatulu, și d) „Martir'a animei“, drama de Constantia Dunca; — era celorulalti domni le voiu multumii in diare, unde li se va publică totuodata si numele.

Respusurile, multe seu pucine, cătu se voru pot'e, dinpreuna cu indicarea satului, districtului seu comitatului si a tierii, unde s'au adunatu aceste, sunt a se tramite subsemnatulu celu multu pana la finea lui Augustu anulul curinte. S. Fl. Marianu, („Siediet'orea“.) preotu in Sereth (Bucovin'a).

Bibliografia.

— (Notitie literariu-istorice despre Michaiu Eroulu.) Multe sunt scrierile esite in diverse limbi despre Michaiu, renumitulu Domnu alu Munteniei dela violent'a și tragic'a lui m'orte de pre campulu Turdei prin asasinii lui Basta, pana acum in dilele nostre; au fostu inse rari acei o'meni gloriosi din istoria, asupr'a carora mai virtosu scriitorii din patria se se fia aruncatu cu atata ura și urg'ia că asupra lui Michaiu asia, in cătu cele mai multe istorii și biografii ale lui sunt mai multu numai polemii, certe miserabili, dictate de cea mai cumplita ura nationale. Au trebuitu se se deschida odata archivele secrete ale statului și ale dinastiei Habsburg din dilele imperatului Rudolfulu II., pentru că se esa la lumina documentele autentice, ilustrat'ore in acea intunerecime și infruntat'ore a neadeverului. Intre altii, acelea archive le au deschisu și fericitulu in Domnulu Eudoxiu E. Hormuzache.

D. W. St. Teutschländer, sasu transilvanu fostu profesor, dela 1868 parochu ev. in București, folosinduse pe langa scriitorii vechi de istoria lui N. Balcescu și de documentele din colectiunea Hormuzache, publica tocma acuma in limb'a germana, pentru publiculu neromanu: „Michael der Tapfere“ ein Zeit- und Characterbild aus der Geschichte Rumäniens. Wien 1879. Aparitiunea acestui opu a fostu anuntiatu și in diariulu nostru.

Cursulu moneteloru in val. austr.

Vien'a, 29 Maiu.	
Galbinii imperat. de auru	fl. 5.50 cr.
Moneta de 20 franci	„ 9.30/4 „
Imperialu rusescu	„ 9.35 „
Moneta germana de 100 marce	„ 57.60 „
Sovereigns englesi	„ 12.— „
Lira turecsca	„ 10.58 „
Monete austr. de argintu 100 fl.	„ — „

Cursuri de București in Lei noi (franci).

26 Maiu.	
Obligatiuni rurale din 1864 cu 10%	l. 101.— b.
Imprumutulu Oppenheim din 1866 cu 8%	„ 104.— „
Obligatiune de imprumutu dominiale din 1871 cu 8%	„ 102.3/4 „
Creditu fonciariu (hipot.) rurale cu 7%	„ 98.— „
Creditu fonciariu urbanu (alu capitalei cu 7%	„ 91.1/4 „
Imprumutulu municipale nou (alu capit.) din 1875 cu 8%	„ 101.1/4 „
Fondulu de pensii (per 300 l. a.) cu 10%	„ 175.— „
Actiunile caliloru fer. rom. din 1868 cu 5%	„ 31.80 „
Actiunile caliloru fer., prioritati din 1868 cu 6%	„ 87.50 „
Dacia, Compania de asecur. din 1871 actiunea de 250 l. a. 8%	„ 190.— „
Romania, Compania de asecur., (act. de 100 l. n.) 1873 cu 8%	„ 72.— „

Nr. 1423 — 1879.

(73) 2—3

Escriere de Concursu.

Pentru postulu de medicu archidieceșanu in Blasiu, devenitu vacante, prin ac'asta se escrie concursu.

I. Emolumentele inpreunate cu acestu postu sunt:

- 1) In bani parati 800 fl. v. a.
- 2) Cuartiru liberu cu gradina de legume.

II. Servitiile de prestatu sunt:

- 1) Curarea gratuita a intregi junime studi'ose dela t'ote institutule de invetiamentu din Blasiu.
- 2) Curarea gratuita a contributoriloru la salariulu medical, precum și a domesticiloru acelora.
- 3) Teologiloru seminariali din locu a li tien'e prelegeri din medicin'a pastorală practica celu pucinu doue ore pre septamana.

Doritorii de a ocupă acestu postu au de a substerne Ordinariatulu metropolitanu gr.-cath. din Blasiu concursurile lorū pana in 31 Iuliu a. c. instruite cu documente valide:

- 1) Despre portarea morale nepetata,
- 2) că e Doctoru de medicina și magistru de chirurgi'a etc.
- 3) despre anii de praesa de pana aci, precum și că unde au practisatu?
- 4) se produca baptismale, si
- 5) că sunt gr.-catholici de religiune, și romani de nationalitate.

Blasiu din siedinti'a consistoriului metropolitanu gr.-cath. de Alb'a-Iul'i'a t'nuta in 20 Maiu 1879.

Ioanu,
metropolitu.

Nr. 57 — 1879.

(74) 2—3

Concursu.

Pentru optu (8) tineri romani, cari voiescu a invetiă vre-una din urmat'orele meserii: rotaria, dulgheria, feraria, cojocaria, mesaria, cismaria, palararia, curelaria seu sielaria se deschide prin ac'asta concursu la unu ajutoriu pentru fiacare de cătu 25 fl. pe anu.

Suplicele au se fia instruite cu urmat'orele documente:

1. Carte de botezu din care se fia evidentu, ca concurentele e de nascere romanu și ca are celu pucinu etatea de 14 ani;
 2. Atestatu scolastecu, ca are celu pucinu cunoscintiele ce se predau in scolele primarie din Austro-Ungari'a și se cun'osca si o alta limba usitata in ti'era, precum germana seu magiara.
 3. Reversu dela parinti seu tutori, ca voru lasă pe fiii lorū se invetie meseri'a la care se aplica pana candu voru esi calfe seu sodali cu atestatu in regula.
 4. Unu esemplariu din contractulu ce parintele seu tutorele suplicantelui va incheiă cu maiestruulu la care invetiachelulu intra la meseri'a ce si-a alesu-o.
- Suplicele astfelu instruite, sunt a se inaintă subsemnatulu Comitetu pana in 31 Iuliu a. c. st. n. Sibiu, 10 Maiu 1879.

Comitetulu Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana și cultur'a poporului romanu.

UMRATH & COMP. in PRAG'A,
fabricanti de maschine agricole (69) 6—20
se recomanda prin specialitatile lorū, renumite prin esecutarea lorū forțe solida, ambletu usioru, productivitate mare și treieratu curatu a

Maschinele lorū de treieratu de mana și cu verteju
dela l pana la 8 poteri de cai seu boi atatu locomobile catu și stabile. Mai in colo fabricamū in marimi diferite și de o constructiune probata:
Ciururi pentru bucate, taiat'ore de paie, mori pentru sdrobitu etc. etc.
Cataloge ilustrate in limbile patriei, se tramitu gratuitu și franco.

Tipariulu lui W. Krafft in Sibiu.